
Katedra slovanských filológií Filozofickej fakulty
Univerzity Komenského v Bratislave
Slovenská frazeologická komisia pri Slovenskom komitáte slavistov

FRAZEOLOGICKÉ ŠTÚDIE VI

Hudobné motívy vo frazeológii

26. – 27. september 2014

Editorka
Mária Dobříková

2014
UNIVERZITA KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

Zborník vznikol vďaka finančnej podpore Ministerstva školstva, vedy,
výskumu a športu Slovenskej republiky v rámci riešenia grantového
projektu VEGA 1/0543/14 *Metaforické vokálno-inštrumentálne prvky
v slovenčine a slovanských jazykoch.*

Zodpovedná redaktorka   doc. PhDr. Mária Dobríková, CSc.
Executive Editor

Redakčná rada   predseda
Editorial Board   prof. PhDr. Miroslav Dudok, DrSc.

členovia
doc. PhDr. Adela Böhmerová, CSc.
doc. PhDr. Jana Pekarovičová, PhD.
Mgr. Saša Vojtechová Poklač, PhD.
Mgr. Kinga Wawrzyniak, PhD.
Mgr. Marina Kažarnovič
Mgr. Milina Svítková

Recenzenti   doc. PhDr. Dana Baláková, PhD.
Reviewers   prof. PhDr. Jozef Mlacek, CSc.

© Univerzita Komenského v Bratislave, 2014

ISBN 978-80-223-3677-2

OBSAH

Mária Dobříková: Overtúra alebo Slovo na úvod	9
Увертюра, или Вступительное слово.....	11
Overture Or a Word of Introduction.....	13
Валерий Мокиенко: Первая скрипка музыкальной фразеологии	15
Луиза Байрамова: Музыкальные мотивы во фразеологизмах и устойчивых цитатах: аксиологический аспект	32
Mária Dobříková: Etnokultúrny status ľudových aerofónov v bulharskej a slovenskej frazeológii	39
Vesna Đorđević: Frazeologizmi s komponentom <i>zvono, bubanj</i> i <i>gajde</i> u frazeologiji srpskog jezika i njihovi ekvivalenti u slovačkom jeziku	51
Miroslav Dudok: Intertextovosť a hybridizácia vo frazémach s hudobným motívom v slovenčine, chorvátčine a srbčine.....	61
Željka Fink: Hrvatski i ruski frazemi sa sastavnicama <i>ton</i> i <i>тон</i>	70
Juraj Glovňa: Názvy hudobných nástrojov v biblickom texte ako motivanty frazeologizmov v nemčine	81
Светлана Голяк: „Музыкальные“ метафоры в белорусской и сербской фразеологии	88
Milada Jankovičová: Hudba ako motivačná báza slovenských frazém	100
Даниела Константинова: Български иронични фразеологизми, съдържащи музикални мотиви	113
Mária Košková: Nehudobnosť hudobných motívov vo frazeológii (na bulharskom a slovenskom materiáli).....	120
Barbara Kovačević: Tko to tamo pjeva i kako?	133

Zuzana Kováčová: Slovesá <i>spievať</i> a <i>tancovať</i> v slovenskej frazeológii	144
Мария Ковишова: Идиомы, предназначенные для пения	157
Pavel Krejčí: Hudební motivy s numerickými komponenty v české, chorvatské, srbské a bulharské frazeológii	168
Елена Крейчова: Фразеологизми с компоненти <i>тъпан</i> и <i>барабан</i> в български език	180
Erika Kržišnik: Glas in glasba v slovenski frazeológiji	191
Елена Кузьмина: Фразеологизмы с компонентом-названием музыкального инструмента в русских народных говорах	202
Кристина Менхарт: „Ходя му по гайдата“. Музиката в българските и унгарските фразеологизми	212
Ольга Мецержкова: Философско-культурные источники семантических потенциалов фразеологизмов с „музыкальным“ компонентом	224
Анастасия Морозова – Наталья Снигирева: Идиоматизация музыкальных интенций в творчестве современных белорусских авторов и его критике	235
Maja Orašić: Svijet glazbe u hrvatskoj i njemačkoj frazeológiji	245
Стефана Пауновић Родић: Стереотип песме и стереотип игре у словачкој и српској фразеологији и паремиологији	257
Jana Skladaná: Názvy hudobných nástrojov vo frazémach z diachrónneho hľadiska	266
Татьяна Стойкова: Музыкальные мотивы в семантике некоторых русских и латышских фразеологизмов: к сопоставлению языков и языковых картин мира	276
Milina Svítková: Motivačné faktory vzniku slovenských a chorvátskych frazém s komponentmi <i>zvon</i> (<i>zvonec</i>): <i>zvono</i>	284
Joanna Szerszunowicz: Frazеологизмы z komponentami z dziedziny muzyki w ujęciu kontrastywnym (na materiale języków polskiego, angielskiego i włoskiego).....	295
Наталья Шестеркина: Коды культуры лексем <i>Tanz</i> („танец“) и <i>tanzen</i> („танцевать“) в составе немецких фразеологизмов	306
Светлана Шулежкова: Музыкальные мотивы в фонде русских крылатых выражений	317

Ivana Vidović Bolt: <i>Tko pjeva zlo ne misli</i> . Na primjeru hrvatskih i poljskih zoonimskih frazema	328
Kinga Wawrzyniak: Nazwy instrumentów muzycznych w kaszubskiej frazeologii	337
Włodzimierz Wysoczański: Frazeologizmy związane z muzyką w wybranych językach słowiańskich. Paralelizmy frazeologiczne	348
Ирина Зыкова: Музыка как источник фразеологической концептуализации мира (на материале английского и русского языков)	362

FRAZEOLOGIZMI S KOMPONENTOM ZVONO, BUBANJ I GAJDE U FRAZEOLOGIJI SRPSKOG JEZIKA I NJIHOVI EKVIVALENTI U SLOVAČKOM JEZIKU¹

Vesna Đorđević

Filozofski fakultet Univerziteta Komenskog u Bratislavi, Slovačka
Institut za srpski jezik SANU, Beograd, Srbija

Muzika predstavlja neizostavni element duhovne i materijalne kulture naroda, a uz pesmu i igru javljaju se muzički instrumenti različitih vrsta. Legende i arheološka građa svedoče o tome da su Sloveni u vreme doseljavanja na Balkan posedovali muzičke instrumente, a muzička tradicija negovana je na balkanskom prostoru i čak je bila uslovljena načinom života u kom je stočarstvo glavno zanimanje: „Stočar je dugo vreme pored stada ispunjavao sviranjem i izradom različitih predmeta od drveta i pruća, i, svakako, izradom muzičkih instrumenata [...] Ljudi iz patrijahalne sredine, epski raspoloženi, vezivali su se za junačke pesme, za gusle, za svirale, sve do silaska sa brda u plodne ravnice [...]“ (Марковић 1987: 12). Instrumenti koje su čobani i narodni svirači za svoje potrebe izrađivali nazivaju se narodnim instrumentima (Марковић 1987: 12; Gojković 1989: 15) i već krajem XIX i početkom XX veka bivaju postepeno zamenjivani zanatskim, a potom i fabričkim instrumentima.

---

¹ Rad je nastao u okviru projekata VEGA 1/0543/14 *Metaforické vokálno-inštrumentálne prvky v slovenčine a slovanských jazykoch*, garantovanog od strane Ministarstva školstva, istraživanja i sporta Slovenske Republike, i 178021 *Opis i standardizacija savremenog srpskog jezika*, garantovanog od strane Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Osim muzičke, narodni instrumenti imali su i druge uloge (magijsko-ritualnu, signalnu, praktičnu), osvedočene u samom jeziku. Tragajući za frazeologizmima čija je komponenta muzički instrument, primetili smo da su u frazeološkom fondu *Rečnika srpskohrvatskoga književnog jezika*, korišćenog kao izvor građe za ovaj rad, zastupljeni pretežno narodni instrumenti (brunda, bubanj, gajde, gusle, diple, doboš, duduk, zvonu, rog, svirala, talambas, tikva). Od nenarodnih (tzv. umetničkih) instrumenata u pomenutom rečniku se u okviru frazeologizama javljaju samo truba, violina i harfa, i to kao komponente internacionalnih frazeologizama: *jerihonska truba*, *biti prva (druga) violina* i *Eolova harfa*. Predmet ovog rada biće samo frazeologizmi s komponentom *zvonu*, *bubanj* i *gajde* u srpskom jeziku i njihovi ekvivalenti u slovačkom. Za prikupljanje odgovarajućih slovačkih frazeoloških ekvivalenata koristili smo *Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G. i Krátky slovník slovenského jazyka*.

Polazeći od shvatanja da se u frazeologiji jednog jezika odražava i specifična jezička slika sveta, te da su frazeologizmi izvor različitih kulturnih sadržaja značajnih za nacionalnu kulturu (Mršević-Radović 2008), u radu je ispitivana semantika zvona, bubnja i gajdi u frazeologiji srpskog jezika, u cilju sagledavanja značaja i uloge muzičkih instrumenata u jednom društvu i sredini. Nakon semantičkog opisa izdvojenih frazeologizama, tražili smo njihov (frazeološki) ekvivalent u slovačkom, očekujući visok stepen podudarnosti, s obzirom na bliskost dvaju jezika. Kontrastiranje jedinica frazeološkog fonda srpskog i slovačkog jezika, osim translatoškog i didaktičkog (mogućnosti prezentacije etnokulturnog sadržaja u proučavanju datih jezika kao stranih) značaja, sprovedeno je i s ciljem uočavanja sličnosti i razlika u konceptualizaciji pomenutih muzičkih instrumenata u frazeologiji dvaju slovenskih jezika i kultura.

Kontrastivna analiza primenjena u radu počiva na teoriji frazeološke ekvivalencije, prema kojoj se na osnovu bliskosti strukturnih, semantičkih, stilističkih i drugih obeležja frazeologizama, izdvajaju četiri tipa ekvivalencije: potpuna (FJ jednake u svim kriterijumima), delimična (FJ semantički jednake, ali formalno u nekoj meri

različite)², semantička (FJ jednake samo značenjski) i nulta (bezekvivalentni frazeologizmi). Iako je čest slučaj da se razlikuju tri vrste frazeološke ekvivalencije (up. Mlacek et al. 1995, Jankovičová 2013), u radu smo se odlučili za pristup kojim se i samo semantička ekvivalencija izdvaja kao posebna (up. Čagalj – Svítková 2014)³.

Zvono. U narodnoj tradiciji Srba i drugih slovenskih naroda, zvono zauzima značajno mesto: zvono i njegov zvuk (zvonjava) predstavljaju kulturne simbole tradicionalne slovenske slike sveta (Агапкина 1999: 270). Zapadni krajevi slovenskog sveta za zvona znaju od X, odnosno XI veka, dok su u oblast srpskih zemalja stigla u XII veku (Aksić 2014: 154)⁴.

Leksema *zvono* se u *Rečniku srpskohrvatskoga književnog jezika* (PMC II: 275) definiše kao „naprava za izvođenje zvuka udaranjem klatna ili kakvog batića o metal (obično levkasta naprava od bronzе ili drugih metala sa klatnom koje visi u sredini“). Svoje sekundarno značenje („naziv za razne levkaste ili valjkaste predmete sa otvorom na dole“) leksema *zvono* razvija zahvaljujući semi oblika – levkasti ili valjkasti predmet, oblik čaše. Otud se i *nebeski svod* figurativno naziva *zvonom*⁵: „a ja pod hladnim modrim zvonom prijatelja nigdje nemam“ (isto). Kao treće značenje lekseme *zvono* pomenuti rečnik beleži *znak dat zvonjenjem*, gde je aktivirana funkcionalna sema (davanje signala).

Zvono je, pre svega, signalni instrument, ali se, osim signalne ili obaveštajne (upotreba zvona za davanje signala, obaveštenja, oglašavanje), u najvažnije funkcije zvona ubrajaju i: sakralna ili religijska

² U pitanju su morfološke, sintaksičke, strukturne (razlike u broju komponenata), leksičke i ortografske nepodudarnosti. Neke razlike (pre svega leksičke, potom i razlike u broju komponenata) povlače i nejednaku slikovitost frazeoloških jedinica.

³ U radu Čagalj – Svítková (2014: 4) istaknut je značaj izdvajanja samo značenjski podudarnih frazeoloških jedinica za translatoška i kontrastivnolingvistička istraživanja.

⁴ Sažet prikaz istorije zvona u Srbiji dat je u Aksić (2014: 155 – 156).

⁵ Postoji više teorija o tome zašto zvono ima oblik kakav ima. Po jednoj, zvono imitira upravo oblik nebeskog svoda (Павићевић-Поповић 2007: 159).

(upotreba zvona u bogoslužju)⁶, ritualna ili magijska (upotreba zvona u narodnim običajima i obredima)⁷ i umetnička (upotreba zvona kao muzičkog instrumenta).

Frazeologizmi *vešati na (o) veliko zvono* i *udarati (zvoniti) u velika zvona (na sva zvona)* sa značenjem „činiti odviše javnim, razglašavati“⁸ motivisani su signalnom funkcijom zvona – zvono se koristilo da prizove, okupi ljude (što ilustruje i narodna zagonetka *crn bika sve selo svika*, s odgonetkom *zvono crkveno*), oglasi što (sveti dan, vesele ili žalosne događaje, doba dana itd.) ili upozori na što (vremensku nepogodu, neprijatelja i dr.) (Dobrić 2013: 172 – 173; Ferenciková 1996: 288).⁹ Udaranje u *velika zvona* ili u *sva zvona* u svesti priziva sliku snažne zvonjave koja se daleko širi i koju će, stoga, puno ljudi čuti. U frazeologizmu je širenje zvuka (poruke), razglašavanje putem zvona dovedeno u vezu sa ljudskom reči, govorom – jednakost zvonjave i govora ostvarena je mogućnošću da se zvukom zvona, kao i rečju, prenese obavještenje/informacija/poruka (velikom broju ljudi). O toj jednakosti, ujedno i o obavještajnoj funkciji zvona, svedoči i pokrajinski izraz *nije zvono nego ono*, u značenju „nije važno šta se govori nego šta jest u stvarnosti“, gde je leksema *zvono* upotrebljena da označi „ono što se govori“. Takođe, u srpskom jeziku se za čoveka koji mnogo govori, brblja kaže se da je *klepalo* ili *čegrtaljka*, što su vrste zvona od drveta.

⁶ U hrišćanskoj crkvi zvono ima važnu ulogu u bogoslužju.

⁷ U srpskim narodnim običajima, prema Aksić (2014: 158 – 162), moguće je, u okviru ritualno-magijske funkcije zvona, izdvojiti: 1. ulogu zvona kao sredstva za zaštitu od nečistih sila (teranje zlih duhova i demona, kao i sprečavanje i izlečenje bolesti), 2. svečanu (npr. proslavljanje dolaska proleća, upotreba zvona u svadbenim običajima) i 3. žalnu ulogu zvona (u običajima koji se tiču kulta mrtvih).

⁸ U srpskom jeziku se u značenju „razglasiti, razglašavati“ upotrebljavaju i frazeologizmi: *udariti u bubanj*, *udariti (tajnu) na doboš*, *udariti/udarati u bubnjeve i talambase*, čije su komponente, takođe, muzički instrumenti.

⁹ U slovačkom jeziku signalna funkcija zvona osvedočena je u brojnim izrazima s glagolskom komponentom *zvoniti*, koji označavaju pozivanje u crkvu: *zvonit' na poludnie*, *zvonit' na večer (večiereň)*, *zvonit' na rannú*, *zvonit' na Anjel Pána*, *zvonit' na litánie*, *zvonit' na nešpory* itd. (v. Dobrić 2013: 172). U srpskom jeziku ekvivalentni izrazima *zvonit' na rannú*, odnosno *zvonit' na večer (večiereň)* jesu *zvoniti na jutrenje* i *zvoniti na večernje*.

U slovačkom jeziku nisu zabeleženi frazeologizmi s komponentom *zvono* sa jednakim značenjem, ali se kao semantički ekvivalenti frazeologizmima *vešati na (o) veliko zvono* i *udarati (zvoniti) u velika (na sva) zvona* upotrebljavaju frazeologizmi s komponentom *bubanj*: *dat' niečo na bubon, íšť s niečím na bubon*. Ovde bismo naglasili da doslovan srpski prevod frazeologizma *íšť s niečím na bubon* glasi *izneti nešto na bubanj, ići/otići s nečim na bubanj*, ali se frazeologizam *otići na bubanj* u srpskom jeziku upotrebljava u drugom značenju (v. dalje o bubnju), te možemo uslovno govoriti o lažnim prijateljima u frazeologiji.¹⁰

Bubanj. Bubanj spada u najstarije i najrasprostranjenije muzičke instrumente – to je, prema *Rečniku srpskohrvatskoga književnog jezika* (PMC I: 291), „naprava od kože razapete na jednoj ili na obema osnovama šupljeg valjka, na kojoj se udaranjem proizvodi zvuk“. Ovaj membranofoni muzički instrument svojim imenom obuhvata različite vrste udaračkih instrumenata, ali se pod bubnjem obično podrazumevaju veliki bubanj, mali bubanj i doboš. Mali bubanj je iste konstrukcije kao i veliki, ali manjih dimenzija; služio je za javno oglašavanje po selima Slavonije, Srema i Bačke, a kasnije ga je zamenio doboš (Gojković 1989: 45). Doboš, u jugoslovenskim krajevima poznat od austrougarske okupacije, sastavni je deo vojne muzike, a služio je i kao signalni instrument (na balkanskom prostoru do šezdesetih godina XX veka) kojim je dobošar pozivao narod i uz njegove zvuke saopštavao naredbe i novosti (Марковић 1987: 23). Uz lupu doboša odvijale su se i licitacije (Gojković: 1989: 73).

Jaki, pravilni udarci bubnja privlače pažnju, pa su se zato u prošlosti bubanj i doboš upotrebljavali da najave neki događaj ili oglase kakvu vest i okupe ljude (i danas možemo, na televiziji, na primer, čuti najave nekog saopštenja uz poznati zvuk bubnja). Motivisani ovom funkcijom pomenutih udaraljki javljaju se frazeologizmi:

¹⁰ O tome da u različitim jezicima (čak i bliskim) formalno ekvivalentni frazeologizmi ne moraju imati isto značenje, već se, naprotiv, značenjski mogu veoma razlikovati, svedoči Dobříková (2010: 113, 116) upravo na primeru frazeologizma s komponentom *mužički instrument (truba i gajde)* u slovačkom i bugarskom jeziku.

udariti u bubanj, udariti (tajnu) na doboš, u značenju „razglasiti“. U istom značenju, ali sa različitim glagolskim komponentama (*dat* i *íst*) i dodatkom dopune (*niečo*) kao delimični ekvivalenti upotrebljavaju se u slovačkom jeziku frazeologizmi: *dat niečo na bubon, íst s niečím na bubon*.

Srpskim frazeologizmima *otići na bubanj (doboš)* (u značenju „biti prodan na javnoj dražbi“) i *doći će mu doboš pred kuću, zalupaće mu doboš pred kućom* (u značenju „prezadužen je, prodaće mu se imanje na javnoj dražbi“) semantički odgovaraju slovački: *príst (vyjst) na bubon* i *dat majetok (niekoho) na bubon*. Reč je o delimičnoj ekvivalenciji – osim nepodudarnosti leksičkog sastava, par *doći će mu doboš pred kuću, zalupaće mu doboš pred kućom* i *dat majetok (niekoho) na bubon* odlikuje se i različitom slikovitošću. Do sada navedeni srpski frazeologizmi s komponentom *bubanj* motivisani su upotrebom bubnja prilikom pozivanja naroda radi saopštenja ili prilikom licitacije, a kako se u iste svrhe upotrebljavao i doboš, *doboš* i *bubanj* javljaju se kao varijantne komponente ovih frazeologizama. U slovačkim ekvivalentima prisutna je samo komponenta *bubanj (bubon)*.

Za nekoga koji je stalno uz drugog upotrebljava se poredbeni frazeologizam *kao šipka uz bubanj*, kome u slovačkom kao semantički ekvivalent odgovara frazeologizam *ako siamské dvojčatá* ili spoj *nerozlučné dvojčatá* sa značenjem „dvoje ljudi koji su stalno zajedno“.

Gajde. Svirale s mehom (mešnice, gajde, dude) jesu stari instrumenti azijskog porekla. Na osnovu naziva „dude“, poznatog gotovo svim slovenskim narodima, izvodi se pretpostavka da su već Stari Sloveni poznavali duvački instrument s mehom – mešnice, ali se ne može utvrditi kada su od mešnica postale gajde (Gojković 1989: 27). Gajde se smatraju starobalkanskim čobanskim instrumentom, a pripadaju istočnoj grupi evropskih instrumenata s mešinom (isto, 1989: 92).

Onome ko poredi dve različite stvari podrugljivo se govori *nalik gajde na muziku*, što znači „ni nalik, nije ni prineti“. U slovačkim frazeologizmima zvuk gajdi dovodi se u vezu s plačom: *natahovať gajdy* („plakati“), *spustiť gajdy* („zaplakati“), *idú mu nakrivo gajdy*

(„plače mu se“), *všakovak mu dudy hrali* („plakao je“) (Dobříková: 2010: 115 – 116). Prema Dobříkovej (2010: 116), ove jedinice motivisala je činjenica da gajde nije jednostavno podesiti, a nije lako ni „izvući“ pravi ton, te instrument može pri neadekvatnoj upotrebi da ispusti zvuk nalik ječanju ili kukanju. Možemo pretpostaviti da je specifični promukli i zavijajući zvuk gajdi motivisao i frazeologizam *nalik gajde na muziku*, kojim se podvlači da zvuk gajdi nije muzika, odnosno da taj zvuk nije prijatan. Kao prevodni ekvivalenti frazeologizma *nalik gajde na muziku* u slovačkom jeziku morali bi se upotrebiti poredbeni frazeologizmi, samo značenjski bliski polaznom, kojima se dovode u vezu dve suprotnosti ili različitosti: npr. *to je ako nebo a zem (ohēň a voda, deň a noc, sto a jeden, tisíc a jeden)* i dr. Spomenućemo da u češkom jeziku postoji poredbeni frazeologizam *to je jako nebe a dudy*, gde se kao komponenta javljaju gajde.

Frazeologizam *složiti gajde* upotrebljava se u značenju „složiti se, dogovoriti se“. U dubinskoj strukturi ovog frazeologizma jeste slika nameštanja i podešavanja gajdi pre početka sviranja, a poznato je da je konstrukcija gajdi složena: sastoji se od više delova koje treba međusobno uskladiti.¹¹ Tek kada se gajde „slože“, moguće je početi sa sviranjem. Takođe, dogovoru među ljudima prethodi izvesno vreme razgovora/dogovaranja. Kako frazeologizam *složiti gajde* danas nije u živoj upotrebi u srpskom jeziku, prilikom iznalaženja slovačkog ekvivalenta kao kriterijum treba uzeti i upotrebnu vrednost. Kao semantički ekvivalentan javlja se frazeologizam *ostat' s niekým na slove*, uz koji u rečniku stoji i kvalifikator arhaično, te je uspostavljena i ekvivalencija na planu upotrebe.

Istraživanje načina na koji su muzički instrumenti predstavljeni u frazeologiji srpskog i slovačkog jezika, te koju poziciju zauzimaju na slovenskoj slici sveta, samo je naznačeno ovim radom, pa ispitivanja šireg korpusa i zahvatanje svih vrsta instrumenata tek predstoji. Zvono i bubanj obavljali su u prošlosti uloge koje danas uglavnom

¹¹ Izgled gajdi (sastav od više delova) motivacijom je i slovačkih frazema *šaty ako gajdy* (značenje: „široka odjeća, razvučena, bez oblika“), *visí to na ňom ako gajdy* (značenje: „ne stoji mu, preveliko mu je“) (v. Dobříková 2010: 116).

nemaju ili im je smanjen opseg. Signalna ili obaveštajna funkcija zvona i bubnja koja se ogledala u okupljanju ljudi i širenju poruka (obaveštenja, upozorenja i sl.) urezana je u srpske frazeologizme koji kao komponentu sadrže ove instrumente. Funkcija obaveštavanja toliko je tipična za ove instrumente da se u frazeologizmima već samo korišćenje zvona i bubnja – *udariti u zvono (bubanj)* – povezuje sa širenjem poruke, koja se rasprostire na sve strane, bučno, naveliko, shodno jačini zvuka zvona i bubnja. U ovim frazeologizmima razglašavanje, prenošenje glasa putem instrumenta preslikano je na govor – i rečju kao i zvukom moguće je prenositi informacije. Frazeologizmi s komponentom *gajde* motivisani su zvukom gajdi i izgledom, tačnije, komplikovanom konstrukcijom ovog instrumenta koji se sastoji od više delova koje treba složiti. U slovačkim frazemima istaknuto je da zvuk gajdi podseća na plač, dok srpski frazeologizam *nalik gajde na muziku* podvlači neprijatnost zvuka gajdi.

Apsolutnih ekvivalenata na posmatranom korpusu nema. Srpski frazeologizmi s komponentom *bubanj* imaju delimične ekvivalente u slovačkom (motivacija i značenje su isti, dok su odstupanja na planu izraza, a pomerena je i slikovitost). Za posmatrane frazeološke jedinice s komponentom *zvono* i *gajde* postoje samo semantički ekvivalenti u slovačkom jeziku, s tim što za srpske frazeologizme s komponentom *gajde* nije moguće u slovačkom naći ekvivalent iz muzičkog frazeološkog repertoara.

LITERATURA

- АГАПКИНА, Т.А.: Вещь, образ, символ: колокола и колокольный звон в традиционной культуре славян. In: *Мир звучащий и молчащий. Семиотика звука и речи в традиционной культуре славян*. Red. С.М. Толстая. Москва: Индрик, 1999: 212 – 282.
- АКСИТЬ, Н.: Друге зове, себе не чује. In: *Philologia Mediana*, 2014, 6: 151 – 165.
- МАРКОВИЋ, З.: *Народни музички инструменти*. Београд: Етнографски музеј у Београду, 1987.

- МРШЕВИЋ-РАДОВИЋ, Д.: *Фразеологија и национална култура*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2008.
- ПАВИЋЕВИЋ-ПОПОВИЋ, Р.: Звон. С освртом на жичка звона. In: *Повеља*, 2007, 37, 153 – 159.
- ОТАШЕВИЋ. Ђ.: *Фразеолошки речник српског језика*. Нови Сад: Прометеј, 2012.
- Речник српскохрватског књижевног језика I, II. А – Е. Ž – К*. Загреб, Нови Сад: Матица српска, Матица хрватска, 1967. [РМС]
- ČAGALJ, I. – SVÍTKOVÁ, M.: Tipologija frazeološke ekvivalencije na primjeru hrvatskih i slovačkih frazema s ihtionimskom sastavnicom. In: *Životinje u frazeološkom руhu*. Red. I. Vidović Bolt. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2014: 1 – 15.
- DOBŘÍKOVÁ, M.: Gajdošské motívy v slovenskej a bulharskej frazeológii. In: *Phraseologische Studien: dynamische Tendenzen in der slawischen Phraseologie*. Red. D. Baláková, H. Walter. Greifswald: Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, 2010: 113 – 120.
- DOBŘÍKOVÁ, M.: Lexikálne jednotky *zvon* a *камбана* ako komponenty slovenských a bulharských frazém. In: *Philologica LXXI*. Red. M. Dobříková. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2013: 169 – 175.
- FERENČIKOVÁ, A.: Pekná reč zvoní ako zvon. In: *Kultúra slova*, 1996, 30, 5: 288 – 291.
- GOJKOVIĆ, A.: *Narodni muzički instrumenti*. Beograd: Vuk Karadžić, 1989.
- JANKOVIČOVÁ, M.: Ruská bezekvivalentná frazeológia: frazeologická teória a frazeografická prax. In: *Philologica LXXI*. Red. M. Dobříková. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2013: 187 – 195.
- Krátky slovník slovenského jazyka*. Red. J. Kačala, M. Pisárčiková. Bratislava: Veda, 2003.
- MLACEK, J. – ĎURČO, P. et al.: *Frazeologická terminológia*. Bratislava: Stimul, 1995.
- Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G*. Red. K. Buzássyová, A. Jarošová. Bratislava: Bratislava: Veda, 2006.

**Serbian Phrasemes with the Component: *zvono*, *bubanj* and *gajde*,
and Their Slovak Equivalents**

This paper considers the use and significance of Serbian phrasemes which include the components *zvono* (bell), *bubanj* (drum) and *gajde* (bagpipes). After the semantic description of the selected phrasemes, we have searched for their phrasal equivalents in the Slovak language and culture, relying on the typology of phraseological equivalence and contrastive analysis. Our starting point was the understanding that the phraseology of one language reflects the specific linguistic picture of the world, especially in the context of local cultures. It can be viewed as the source of various cultural events relevant to the national culture, which also indicate the role of musical instruments in the society and the environment.